

Кен Іванович Копеїн — зоолог, мисливствознавець, педагог

Руслана Романюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка (Житомир)
e-mail: melnuchenko.ruslana@gmail.com; ORCID: 0000-0002-6306-7427

ROMANIUK, R. Ken Ivanovich Kopein, a zoologist, game expert, and teacher. — Essay on Ken Ivanovich Kopein (1926–2002), Candidate of Biological Sciences, zoologist, and teacher. Researcher of the mammal fauna of western Siberia and the Urals, game expert, head of Salekhard Research Station of the Ural Branch of the USSR Academy of Sciences, senior scientist of the All-Union Research Institute of Animal Husbandry near Vinnytsia. More than 30 years he worked as associate professor of the Department of Zoology at Zhytomyr Ivan Franco State University. He taught zoology, zoogeography, evolution and supervised educational practices in zoology. Founder of the Museum of Nature at this university.

Біографічні деталі

Народився 13 листопада 1926 р. у родині відомого інженера-геолога Івана Копеїна, у Москві, де жив і навчався до 1941 р. Згодом юнак став вихованцем школи юнг на Соловецьких островах у Білому морі. Служив мотористом торпедного катера (1942–1946), брав участь у війні з Японією. Після контузії в боях на Далекому Сході демобілізувався, повернувся до Москви, де закінчив екстерном школу, а в 1954 р. заочно — Московський смушко-хутровий інститут. У 1951–1954 рр. працював мисливствознавцем в експедиціях по вивченню хутряних промислових звірів на Магадані, Уралі, лаборантом біолого-грунтового інституту Московського державного університету.

У період 1954–1959 рр. працював с.н.с. у заповіднику «Денежкін камінь» і навчався в аспірантурі Уральської Філії Академії Наук СРСР (УФАН). Протягом 1959–1965 рр. працював директором Салехардського науково-дослідного стаціонару, а після переїзду установи у с. Лабитнангі (Ямало-Ненецький АО) досліджував фауну Західного Сибіру та півострова Ямал. У кінці 1960-х — с.н.с. Уральського відділення АН СРСР (Свердловськ).

Рис. 1. Кен Іванович Копеїн (1926–2002) — видатний зоолог, мисливствознавець, педагог, наставник. Кандидат біологічних наук (1959), доцент. Завдяки його досвіду, ерудиції й енциклопедичним знанням виросло кілька поколінь студентів, науковців та вчителів, захоплених зоологією. Фото з Музею природи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Після переїзду в Україну, протягом 1965–1966 рр. працював с.н.с. Українського відділення Всесоюзного науково-дослідного інституту тваринної сировини і хутровини біля м. Вінниця. Керував зоологічними темами відділення, здійснював експедиції на Далекий Схід, Курильські острови, Сахалін, досліджував динаміку чисельності зайця сірого та лисиці в Україні.

Починаючи з 1966 р. К. І. Копеїн обрав шлях педагога, викладача. Був обраний на посаду старшого викладача, а згодом доцента (1969) кафедри зоології Бердичівського педагогічного інституту, де працював чотири роки. У 1970–1971 рр. К. І. Копеїн завідував кафедрою зоології Південно-Сахалінського педінституту. Згодом повернувся в Україну і до кінця життя (1971–2002) працював доцентом кафедри зоології Житомирського державного педінституту (нині Житомирського державного університету ім. Івана Франка).

Ключові доробки в галузі теріології

Коло наукових інтересів К. І. Копеїна було надзвичайно широким. Людина енциклопедичних знань і великого життєвого досвіду, він прекрасно знав іхтіофауну і герпетофауну, був спостережливим орнітологом та спеціалістом із дрібних ссавців, мав гарні навички таксидерміста.

Свій науковий шлях після університету Копеїн Кен Іванович розпочав с.н.с. у заповіднику «Денежкін камінь», що на півночі Уралу (1954–1955), навчався в аспірантурі Уральської Філії Академії Наук СРСР (УФАН) (1955–1958). Захистив дисертацію 1959 р. за темою «Популяционная экология большой узкочерепной полевки и обского лемминга на Ямале» (Копеин 1959). У цей же період за ініціативи його наукового керівника члена-кореспондента АН СРСР С. С. Шварца створено науково-дослідний стаціонар УФАН в м. Салехарді, на березі р. Об, у лісотундрі, до якої примикають тайгові масиви Західного Сибіру. Ним керував Копеїн протягом 1959–1965 рр.

Серед доробку Копеїна — праці, присвячені популяційній екології, морфології полівки вузькочерепної та лемінгу обського (Копеин 1958, 1959); питанням антропогенного впливу на фауну і чисельність хижих ссавців та гризунів різних регіонів (Копеин *et al.* 1996; Подласая *et al.* 1983).

Рис. 2. Кен Іванович Копеїн зі студентами під час проведення навчальних практик із зоології та занять у Музеї природи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Як фронтовик був нагороджений медаллю «За победу над Японией». За понад 30 років роботи на кафедрі зоології ЖДУ, К. І. Копейн мав подяки за сумлінну роботу, був лектором і членом науково-методичної ради товариств «Знання» й «Охорона природи». За його ініціативи створено зоологічну колекцію, яка згодом переросла у Музей природи ЖДУ. В експозиції музею понад 650 видів тварин, зокрема 70 видів ссавців, серед яких — лемур котячий, сіаманг звичайний, цивета африканська, броненосець дев'ятипоясний, сайга.

Результати багаторічних польових досліджень, здійснених під час навчальних практик із зоології, увійшли до навчального посібника «Рідкісні і зникаючі види тварин Житомирщини» (Стадниченко 2002).

В університеті викладав навчальні курси «Зоологія хребетних», «Дарвінізм», «Зоогеографія», організовував практики із зоології. Він прищепив кільком поколінням студентів жагу пізнання природи, вміння спостерігати і розуміти, а його унікальне почуття гумору, ерудиція та знання зробили його одним із найулюбленіших викладачів молоді.

Література

- Копейн, К. И. 1958. Материалы по биологии обского лемминга и большой узкочерепной полевки. *Бюллетень Уральского отделения МОИП*, 1: 109–138.
- Копейн, К. И. 1959. Популяционная экология большой узкочерепной полевки и обского лемминга на Ямале. Автореф. дис... канд. биол. наук. Свердловск, 1–19.
- Копейн, К. И. 1977. Горностай Урала и прилегающей части Западной Сибири. *Колонок, горностаи, выдра*. Наука, Москва, 127–137.
- Копейн, К. И., А. П. Выскушенко, В. К. Гирин, Д. А. Выскушенко. 1996. Влияние антропогенных факторов на видовой состав наземных позвоночных Житомирщины. В кн.: *Урал в миниатюре (Природні багатства Житомирщини)*. Житомир, 120–128.
- Копейн, К. И., А. П. Выскушенко. 1998. *Методика изготовления учебных наглядных пособий по зоологии позвоночных для средней школы*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, Житомир, 1–59.
- Подласая, А. И., Г. А. Трикоз, К. И. Копейн 1983. Лесные мышевидные грызуны в агроценозах Житомирской и Винницкой областей. В кн.: *Грызуны. Материалы VI Всесоюзн. совещания*. Наука, Ленинград, 557–558.
- Стадниченко, А. П. (ред.). 2002. *Рідкісні та зникаючі види тварин Житомирщини. Навчальний посібник*. Волинь, Житомир, 1–176. <https://bit.ly/3F0t6XH>
- Шварц, С. С., К. И. Копейн, А. В. Покровский 1960. Сравнительное изучение некоторых биологических особенностей полевок *Microtus gregalis* Pall., *M. g. major* Ogn. и их помесей. *Зоологический журнал*, 39 (6): 912–926.

РОМАНЮК, Р. Кен Іванович Копейн — зоолог, мисливствознавець, педагог. — Нарис про Копейна Кена Івановича (1926–2002), кандидата біологічних наук, зоолога, викладача. Дослідник теріофауни Західного Сибіру та Уралу, мисливствознавець, директор Салехардського науково-дослідного стаціонару Уральської Філії Академії Наук СРСР, с.н.с. Всесоюзного науково-дослідного інституту тваринної сировини і хутровини біля Вінниці. Понад 30 років працював доцентом кафедри зоології Житомирського державного університету імені Івана Франка. Викладав зоологію, зоогеографію, еволюційне вчення, керував навчальними практиками із зоології. Засновник Музею природи цього університету.